СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVI. Ч. 259. Джерзи Сіті, Н. Дж., вторник, 6. листопада, 1928.

VOL. XXXVI. No. 259. Jersey City, N. J., Tuesday, November 6, 1928. THREE CENTS.

ВЖЕ ЧЕТВЕРТИЙ ДЕНЬ ПЛЮНДРУЮТЬ ПОЛЯКИ УКРАЇНСЬКІ УСТАНОВИ.

КРОМІ ТЕЛЕҐРАМИ, ЯКУ ОДЕРЖАЛА „СВОБОДА" З РАМЕНИ У. В. О., А ЯКУ ПОДАЄМО НА ІНШОМУ МІСЦІ, ОДЕРЖАЛИ МИ ЩЕ ОДНУ, НОВІЩУ ТЕЛЕҐРАМУ ВІД ОДНОГО З УКРАЇНСЬКИХ ПОСЛІВ, ЯКА ЗВУЧИТЬ:

ДАНЦІҐ, 4. ЛИСТОПАДА. — ЧОТИРИ ДНІ ПОЛЯКИ ПЛЮНДРУЮТЬ УКРАЇНСЬКІ УСТАНОВИ. ВЛАДА ПАСИВНА. СТРАТИ МІЛІОНОВІ. ПРОТЕСТ ПЕРЕД АМЕРИКАНСЬКИМ УРЯДОМ ПОТРІБНИЙ.

КАНДИДАТИ ЗАКІНЧУЮТЬ СВОЇ КАМПАНІЇ

СПОДІЮТЬСЯ 48 МІЛІОНІВ ГОЛОСУЮЧИХ.

ВАШИНГТОН, 4. листопада. — Президіяльні виборчі кампанії вже майже на закінченню. Всі кандидати видали до виборців послідні заклики, просячи їх о поперття, а начальники зарядів виборчих комітетів видали запевнення, що побіда буде по їх боці.

Гувер відбуває тепер подорож по західних стейтах, але промов там не виголошує, тільки їде поїздом з міста до міста, витаючися з людьми. У листі до полковника Бела, предсідателя чесько-словацького републиканського віча в Ню Йорку, републиканський кандидат каже, що він сподіється голосів Славян, у котрих краях він побував, ратуючи їх у часи повоєнних нещасть; він каже, що всі славянські народи найдуть у републиканській партії приятелів своїх стремлінь.

Демократичний кандидат Смит виголосив у суботу промову в Ню Йорку, яку попередила велика демократична парада. Він виголосить у понеділок ще дві промови на радіо.

Републиканський виборчий комітет заповідає, що сьогорічні вибори будуть знова „обвал землі" на демократів, як се було при двох послідних виборах, а демократичний комітет запевняє, що він віднесе побіду, бо, мовляв, Смит буде мати по своїй стороні 37 стейтів.

Число виборців сього року буде незвичайно велике. Вашингтонський політичний статистик Мичелл обчисляє, що до голосовання зареєструвалося 45 міліонів людий. Він певний, що до виборів стане щонайменче 35 міліонів. Велике значіння при сих виборах мають жінки.

СОЦІЯЛІСТ КРИТИКУЄ ВИБОРЧУ КАМПАНІЮ.

МОВЛЯВ, ОБІ ПАРТІЇ УНИКАЛИ ВАЖНИХ ПИТАНЬ.

НЮ ЙОРК, 5. листопада. — Норман Томас, соціялістичний кандидат на уряд президента, виголосив тут у Мангетені й Бруклині кілька політичних промов, у котрих він критикував обі великі партії за ведення виборчої кампанії. Закидав він їм, що вони своєю агітацією не розвязували важних питань американської політики, але їх затемнювали.

Говорив він, що в кождій великій справі великі партії дійшли до мертвої точки. У питанню прогибіції вони розбилися, бо кожда партія має своїх прогибіціоністів і противпрогибіціоністів, що її попирають. У справі робітників обі партії уникали дискусії. У справі релігійної біґотерії кожда партія допускалася нетолеранції, републиканці апелювали до протестантів, демократи до римо-католиків. У справі тарифи обі партії найшлися на тім самім становищи. Оба кандидати теж уникали питання заграничної політики.

СУД НАД УБИЙНИКОМ ОБРЕГОНА.

ТОРАЛЬ КАЖЕ, ЩО ЗАКОННИЦЯ НЕ ВИНУВАТА.

МЕКСИКО, 5. листопада. — На розправі проти Тораля, убийника ново-вибраного мексиканського президента Обрегона, виступав зі зізнанями самий обжалований. Тораль упевняв, що Мадре Консепсіон, римо-католицька монахиня, обжалована з ним за атентат, не винувата.

ВИБОРИ В НІКАРАГВІ ПІД АМЕРИКАНСЬКОЮ ОХОРОНОЮ.

КАЖУТЬ, ЩО БОГАТО ЛЮДИЙ БЕРЕ УЧАСТЬ У ГОЛОСОВАННЮ.

МАНАГВА, Нікарагва, Центральна Америка, 4. листопада. — Нині відбуваються тут вибори президента Нікарагви. Як відомо, вибори відбуваються під охороною американських військ. Кажуть американські військові адміністратори, що до вибору приходить богато Нікарагванців. Вибори відбуваються спокійно.

МОЛОДИЙ УБИЙНИК.

НЮ ЙОРК, 4. листопада. — 17-літний Винсент Райс признався тут нині перед державною прокураторією до убийства 15-літньої дівчини Алиси Джуст. Оповідав він, що він любився з дівчиною вже здавна. Кілька тижнів тому дівчина своїм захованням на бали дала йому основу до сварки. Через три тижні вони зі собою не говорили. Опісля її приятельки просили його навернутися назад до дівчини. Він остаточно згодився на побачення, але дівчина на побачення не прийшла. Се довело його до розпуки. Через кілька днів ходив він по місті немов божевільний. Остаточно він рішився сам піти до неї. Матери в дома не було. Він був у хаті дівчини 10 годин. Спершу вони перепросилися, але скоро знова посварилися. Серед сварки він ударив дівчину в висок та вбив її. Відтак обвязав її горло електричним дротом від зеліза до прасовання. Він говорив, що доконав злочину в безпамяти, у приступі страшного гніву.

Коли мати вернула вечером домів, вона застала тіло дівчини на земли без життя. Покликана поліція стала допитувати сусідів, кого вони бачили коло дому. Кількоро дітий та дві сусідки описали Райса. Поліція його скоро найшла, і він скоро признався до вбийства дівчини.

КАНДИДАТ ПРОТИ КАНДИДАТА.

Антон Чермак з Шикаго, демократичний кандидат на сенатора, представив дня 2. с. м. на масовім мітінгу афідевіти, з яких виходить, що його републиканський противник Отис Глен лічився на делірiюм тременс та що його инші люде бачили, як запивався ночами по ріжних нічних спелюнках.

НІМЕЦЬКИЙ УРЯД І РУРСЬКИЙ ЛЬОКАВТ.

Щоби не наразити коаліційний кабінет міністрів на кризу, німецький уряд вирішив не брати участи в боротьбі рурського робітництва з підприємцями. Сподіваються, що безпосередні переговори між представниками робітничих юній та промисловцями скорше приведуть до закінчення конфлікту, ніж втручання уряду.

ПОМИСЛОВИЙ МАНТІЙ.

В Щеціні недавно арештували чоловіка, який дуже хитрим способом мантив від людей гроші. Він що кілька днів калічив собі ноги і накидався на ріжних господарів за те, що нібито покусали його пси тих господарів. Налякані люде платили йому добрі гроші, щоб тільки не подавав їх до суду, а помисловий мантій збирав грошики, аж поки не прилапала його поліція.

СМЕРТЬ НА ГРОБІ БАТЬКА.

У Франції в Сан-Етіян мешкав маляр Павло Пурейон, якому недавно помер батько. Син часто ходив на гріб батька і молився за його душу. Недавно припадала річниця смерти батька і Пурейон, як звичайно, пішов на його гріб. Та нагло зірвалася буря. Грім вдарив у сина, що молився схилений над гробом — і вбив його на місці.

БИК У ГОТЕЛІ.

Один різник вів через місто Гільден в Австрії дволітного бика. Нагло надїхав самохід і перестрашений бик вирвався з рук властителя та впав до одного готелю. Там вискочив він сходами на перший поверх. В готелі настав крик. Люде позамикалися в помешканнях. Надїхала вогнева сторожа і через вікна поздіймала людей. Розшалілого бика ледви випровадили з готелю, але і на вулиці він так зарізто опирався, що мусіли його застрілити.

ЗА НАЗВУ ВУЛИЦІ.

У Мінхені назвали за містом одну вулицю в честь письменника Оттона Ю. Бірнбавма. Церковна католицька влада запротестувала проти цього, тому, що вулиця була недалеко церкви, а Бірнбавм був масоном. Міська рада 12 голосами проти 5 відкинула цей протест.

САМОВБИЙСТВО З БРАКУ ПРАЦІ.

Недалеко Медики кинувся під колеса їдучого поїзду Іван Урядовський. Як потім вияснилося з позіставленого самовбийником листа — кинувся він під поїзд длятого, що вже від пів року не міг найти праці і жив у страшній нужді.

ЧВОРАКИ.

У бідного селянина Ясінського в Висущі, пов. Борщів, сталася незвичайна подія: жінка Ясінського вродила чвораків: двох хлопців і дві дівчині. З тої нагоди „Слово Польське" підчеркує животність польського народу, та пропонує державі, щоби займилася вихованням усіх чотирох дітей, які для Ясінського будуть важким тягарем.

НЕ ТРАТЬТЕ НАДІЇ!

В часі світової війни загинуло богато людей так, що і досі нема про них ніякої чутки. Та от вернув до Варшовиць у Великопольщі один бувший вояк німецької армії, що дотепер перебував на Сибірі. Він оповідає, що недавно відіслали большевики цілий транспорт людей з Сибіру, бувших полонених. Богато між ними є таких, що певне вже мали їх за неживих. Тому й не треба тратити надії, бо дехто з тих, що їх уважають за пропавших, може ще вернути домів.

ЗАКОРДОННІ ВЧЕНІ ПРО УКРАЇНСЬКІ АРХІВИ.

Відповідно з великою зацікавленістю українськими архівами, що спостерігається за кордоном, деякі закордонні установи та окремі німецькі вчені запросили ЦАУ надіслати їм відомости про низку українських старих архівів, особливо щодо історії кольонізації степової України.

ДОБРИЙ СЕКРЕТАР.

В Михалевичах, пов. Рудки, вибух оногдї пожар на обійстю Йосифа Вільчинського, якого жертвою впала стодола, обора і машини рільничі. Як потім показалося, підпалу доконав секретар громади, також на прізвище Йосиф Вільчинський, що здавна мав жаль до свого товариша. Оба вони старались о одну і ту саму дівчину і коли та не подобала собі „пана писаря" — то він в той спосіб хотів пімститися на противнику. „Пана секретаря" арештовано.

ЖАХЛИВА СМЕРТЬ.

В загороді Михайла Мельниченка з Ясенова, пов. Жидачів, вибух пожар, від якого згорів дім. Підчас ратування річей з вогню жінка Михайла Павліна, находячись у повнім диму комнати, стратила нагло память. Заки завважили брак її та почали ратунок, Павліна спеклася живцем на вугіль.

ЛЕТУН — ДРАМАТИЧНИМ АВТОРОМ.

В Дрездені відбулася премієра песи Е. Г. фон Гінефельда, який недавно перелетів океан на „Бремен". Песа називається: „Страх перед щастям".

КРІВАВЕ ВЕСІЛЛЯ.

На весіллю Росяковської в Тернополі гості так розбавилися, що з великої втіхи парубок Ляврен пробив ножем парубка Дебельського, а приятель тогож Шот, стаючи в обороні товариша, пробив Ляврена. Обірвалося при тому і третому парубкови Людвичукови, який одержав кілька менших ран. Веселі гості просто з весілля поїхали до шпиталю, а звідси поїдуть просто за крати.

ПІДПАЛЯЧ.

Аксентій Притуляк з Угриниковець, пов. Заліщики, ненавидів свого ворога Василя Чухрая і все хотів на ньому пімститися за якісь „свої справи". Якось в ночі пхнув йому клубок тліючих шмат під стріху, в тій надії, що Чухрай піде з огнем. На щастя люде, що йшли попри хату Чухрая, завважили дим, не допустили до огню, а Притуляка замкнули до Іванової хати.

МИШ НА КОНЦЕРТІ.

В Лондоні у Кінгс-Гол відбувався величезний концерт при набитій ущерть салі. Підчас концерту на салі звилася маленька миш між кріслами. Деякі пані з приводу цього наробили писку та крику, а решта людей, не знаючи о що ходить, кинулася до дверей. Настало страшне замішання і переполох і підчас цього богато жінок зімліло. Врешті хтрийсь „з відважніших" убив миш і перерваний концерт розпочато далі. Люде ледви вспокоїлися.

БУНТ ДІТЕЙ.

Большевицькі часописи доносять про новий бунт дітей в Одесі. Двіста малих вихованків сирітського захисту жадало від настоятелів кращого харчу та постелі. Коли їм цього не дали, діти кинулися на них, побили їх камінєм і палками, а після цього поломали всі меблі і повибивали вікна. Ще й на кінець будинок підпалили. Які будуть громадяни з цих дітей, що переходять большевицьке виховання — не важко собі уявити.

ДИВЕРСІЇ.

Польська преса знову широко розписується на тему диверсійних нападів у полосі польсько-радянського кордону. Один з відділів мав перейти кордон недалеко Острова й рушив внапрямі Дубна. Диверсанти ограбили деякі майна й убили одного поліцаїста.

ТЕЛЕҐРАМА З КРАЮ ПРО КРІВАВИЙ ПЕРШИЙ ЛИСТОПАД У ЛЬВОВІ

ДО РЕДАКЦІЇ „СВОБОДИ" НАСПІЛА З КРАЮ ВІД УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙСКОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ (УВО) СЛІДУЮЧА ТЕЛЕҐРАМА.

ПОСТИЙ, 2. листопада. — У Львові полилася в четвер кров. Поліція напала на похід Українців на кладовище. Стрілянина була на площі Юра. Українці ушкодили памятник „оброньцув" Львова. Ляцька товпа здемолювала Дністер і друкарню Просвіти та облягала з поліцією Академічний Дім. Студенти ставили чинний опір. Ранених з обох сторін є понад 100. Идуть масові арешти. По краю розкинено відозву УВО. Взиваємо до протесту проти нового ляцького насилля.

УВО.

ВАРШАВА ПРО ПЕРШИЙ ЛИСТОПАД У ЛЬВОВІ.

120 ПОБИТИХ, А 60 АРЕШТОВАНИХ.

ВАРШАВА, 4. листопада. — Боротьба, яка зайшла між Поляками й Українцями в день 1. листопада у Львові, мала далеко серіозніший характер, ніж це виглядало по перших звідомленнях. Поляки готовилися до святочного обходу з приводу десятиліття панування у Львові. Українці знову зійшлись у великій силі, щоби взяти участь у панахиді за полягших в українсько-польській війні. Кажуть, що при тій нагоді два українські посли мали виголосити дві палкі промови, звернені проти польської влади. Коли Українці почали виходити з церкви, побачили, що вони зі всіх боків окружені польською поліцією. Тоді почалася стрілянина і двох полісменів ранено. Заатаковано і кінну поліцію.

В боротьбі з поліцією 120 осіб зістали тяжко раненими, з них 6 осіб смертельно.

Пополудні відбулася демонстрація польських студентів і з того приводу знову прийшло до стрілянини.

ПОЛЬСЬКО-ЛИТОВСЬКІ ПЕРЕГОВОРИ.

МАЮТЬ ВИРІШИТИ СПІРНІ ТОЧКИ ЩОДО ПОЛЬСЬКО-ЛИТОВСЬКОЇ ГРАНИЦІ.

КЕНІҐСБЕРҐ, Німеччина, 4. листопада. — Ще раз зїхався литовський премієр Вальдемарас і польський премієр заграничних справ Залескі, щоб усунути ненормальні відносини, які істнують між Польщею і Литвою. Ходить о направу дипльоматичних і торговельних зносин, а рівнож о вирішення граничних спорів.

Вже кількома наворотами радили ті телеґації, але за кождим разом розходилися делеґати з нічим, бо все виринала квестія Вильна.

ЕВРОПА ПРО ВИБОРИ.

ПАРИЖ, 4. листопада. — Кореспонденти европейських газет доносять повно цікавих інформацій відносно американських виборів. З того, що вони пишуть про Смита, виходить, що Смит є найцікавійшою американською фіґурою і то такою, що уявляє собою дійсний американський тип.

Та разом з тим кореспонденти доносять, що Вол Стрит є того переконання, що Гувер вийде президентом. І того саме не годні в Европі зрозуміти. Кажуть, що кореспонденти розяснять Европі ще й ту справу, але аж по виборах.

ЕРІО СПАС КАБІНЕТ.

АНЖЕР, Франція, 4. листопада. — Тут відбувався конгрес радикальних соціялістів, котрі заступлені в міністерськім кабінеті Поанкаре 4 портфелями. Конгрес піддав дуже острій критиці політику Поанкаре супроти католицької церкви, а головно звернувся проти двох параграфів у буджетовім законі, де призначено значні суми на допомогу католицьким місіям. Найволодійший з учасників конгресу, М. Монтіні, виголосив таку палку бесіду, звернену проти коаліційного уряду, що цілий конгрес вже заявився за тим, щоби радикальні посли вийшли з кабінету. Це означало конець Народного Союза, себто коаліційного кабінету Поанкаре.

Та виратував кабінет міністер освіти Еріо, головний лідер радикальних соціялістів. Він признав в першу чергу повну рацію опозиції, але закінчив так: все гарно, але що робити? Коли ми не дамо фондів на французькі місії, то ту роботу зроблять инші католики, але вже не Французи. Це діткнуло патріотичні почування Французів і вони, хоч радикали й атеісти, таки погодилися з тим, що треба дати гроші і католицьким місіонарям, коли вони Французи.

ПІРАТИ РАНИЛИ АМЕРИКАНЦЯ.

ГАНКОВ, Китай, 4. листопада. — На корабель Шасі всіли пірати і їхали собі як звичайні пасажири, але коли корабель виїхав на повне море, повязали капітана корабля і службу, забили китайського купця, що ставив опір, а американського журналіста Генри Гены ранили в ногу.

Потім всіх ограбили, але знайшли всього $7.500.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDFD 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Maij Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 0, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES. Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Oorder.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N

1. ЛИСТОПАД 1928 РОКУ — У ЛЬВОВІ

Ми не маемо точних відомостей з рідного краю відносно тих подій, що скоїлися у Львові в день 1. листопада. Але вже з тих скупих вістей, що їх подала американська преса, пізнати, що до святкування першого листопада готовилися у Львові дві сторони — українська і польська.

Українське громадянство, а в першу чергу молодь, наші студенти, заманіфестували десяту річницю обняття влади у Львові і відновлення української державности на західно-українських землях українською демонстрацією. Виходить, що демонстранти висадили у воздух один чи більше памятників, що їх вибудували Поляки в память загарбання Львова і „Малопольскі".

Поляки знова спровадили до Львова для більшого звеличання десятиліття підбою Львова ще і генерала Галлера, котрий, як відомо, за допомогою Франції повів був в 1919 році офензиву проти босої і безоружної галицької армії і змусив її відступити за Збруч.

Ті два ювилейні свята, українське і польське, мусіли попасти в колізію. Цеж такі дві протилежности як огонь і вода. Тому не диво, що наслідком цего було багато тяжко ранених.

Як бачимо, то велика це сила, яку мае в собі та ідея, що звязана в нас з листопадовими днями. Послідні кріваві події у Львові е найкращим доказом того, як глибоко зайшов в наші серця отой 1. Листопад 1918 року. Бож прецінь треба було надіятися, що коли буде демонстрація, будуть ранені, а то й вбиті. Цеж річ звичайна при демонстраціях в Польщі, а щож доперва говорити про того рода демонстрацію, що звязана з 1. Листопада 1918 року. Треба було надіятися, що при такій демонстрації польські бандити будуть нищити наші народні інституції, українські склепи і українські приватні доми. Цеж вони вже нераз робили. Треба було надіятися, що за такою демонстрацією підуть нові масові арешти, звернені в першу чергу проти нашої молоді. Треба було надіятися, що за арештами підуть нові побої по вязницях і нові карні розправи і нові тяжкі засуди. Всего того треба було надіятися, але, як бачимо, всі ті аргументи не заважили. Все те не відтягнуло нашого громадянства під Польщею, а особливо нашої молоді, від того, щоби з нагоди десятої річниці проголошення нашої державности на західно-українських землях не заманіфестувати перед цілим світом, що Львів це українське місто, а польська влада окупантська. Ніякі страхіття і переслідування з боку польської влади не були такими сильними, щоби заглушити ту божу іскру, яка жевріє в серцях наших братів в краю, а яка рве наш нарід до дальшого бою за свободу і свою власну державу.

В тім і лежить вартість і сила 1. Листопада 1918 року.

АТОНОМІЯ ЧИ ПОБОЇ

Чеська поліція бе українських селян.

Звичайно говорять про Чехів як про нарід культурний, західно-европейський. Але те, що сталося 8. вересня б. р. на Закарпатській Україні, показуе обличча чеської адміністрації зовсім в иншому світлі. Чеська влада на Закарпатській Україні відома зі свого брутального поводження з тамошнім українським населенням. Переводячи насильно чехізацію, вона тепер в своїх методах перевищуе все те, чого дізнала закарпатська многострадальна земля ще за часів мадярського панування.

Свое „адміністрування" чеська поліція провадить в Закарпатській Україні такимиж методами, як румунська чи польська жандармерія. Тіж самі безправні арешти населення, тіж самі знущання в темних закутках поліційних арештів над арештованими і т. д. Та лише час до часу виходять на денне світло окремі факти поліційного знущання над селянами. Але і ті чеські культуртреґери старанно закривають від стороннього ока.

Нарешті крівавий бенкет чеської поліції на Закарпатській Україні дійшов до такої межі, що вже годі його закрити. Бо ото 13 вересня посол др. О. Гатіго розповів з парляментської трибуни в Празі, що **в суботу, 8 вересня 1928 року, пізного вечера, відділ державної поліції перевіз ревізію в селі Хуст Бороняви. ви. 18 поліцаїв, що були узброені ґумовими палками, зробили на селі дійсний погром.**

В страшний, садистичний спосіб вони посікли дротяними нагаями голе тіло 34 українських селян. Жертвою отого садистичного знущання чеської поліції були старі діди, молоді хлопці, взяті до війска, одна жінка та трое дітей.

Свое поведення поліція виправдуе тим, що вона „пошукувала" за большевиками, а вища влада заявляе, що комісар поліції не давав наказу так знущатися над селянами. Виходить, що у всьому винні лише „большевики" та ті поліцаї, що переводили цю страшну екзекуцію. Глупе й безсоромне „виправдування"! Бо колиб поводження чеської поліції на Закарпатській Україні не було системою постійного жорстокого переслідування українського населення, колиб чеська влада поважала права населення та людську гідність, то тоді не булоб таких диких екзекуцій.

Кріваву розправу садистів з хустської державної поліції не можна розглядати лише як окремий „прикрий випадок", бо це лише один з найбільш маркантних фактів чеського поліційного терору на Закарпатській Україні. Там, де саме правительство, сама держава не признае права народа на вільне національне життя, там, де сама державна влада нехтуе ті зобовязання про забезпечення національних прав українському народови, які вона сама підписувала, неминуче вводиться система поліційного терору. Держава, яка не признае права національностей на їх вільний культурний та економічний розвиток, держава, що старається свої національности поневолювати та визискувати в інтересах пануючої чеської національности, свідомо творить умови, приятливі для поліційного терору. Навіть більше того, вона сама підбирае собі „ретельних" слуг, зразком яких є хустська поліція.

Тому ми, Українці, підносячи свій голос обурення проти крівавої масакри наших закарпатських братів у Хуст-Бороняви, мусимо в першу чергу протестувати проти загальної чеської державної політики на українських землях Закарпаття. Мусимо домагатися усунення причин, що привели до крівавого бенкету садистів-поліцаїв у Хусті. Такі бенкети на Закарпаттю відбуваються що дня, але вони може не такі масові, може не такі отверті, та й про них мовчать стіни поліційних арештів.

Мусимо піднести свій голос в обороні національних, політичних і горожанських прав українського населення Закарпаття. Тимбільше, що ці права ґарантувала сама чеська держава, ґарантували ті чеські державні мужі, що тепер мають провід у своїй державі, на чолі з президентом проф. Масариком.

Мусимо боротися не з окремими поліційними комісарами, чи поліціянтами, а зі всією системою гнету та насильства, що Чехи запровадили на Закарпатській Україні. Сьогоднішним боевим кличем наших закарпатських братів мусить бути клич: Проч з чеськими окупантами!

В перших лавах борців мусять іти наші закарпатські брати, що в такому великому числі живуть в Америці. Вони ту боротьбу вже почали, але домагаються тільки автономії. А тут треба голосно заявити, що Закарпатська Україна частина Великої Української Землі, а Чехи це окупанти.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

Рідна школа — це мозок нації.

Чоловік без науки і без школи це майже те саме, що людина без очей, яка не бачить перед собою дороги і не знае, куди йти. Така людина, щоби не блукати, потребуе проводу, так само, як потрібно проводиря сліпому на обидва ока. Увесь культурний світ уже давно зрозумів, що без науки не може жити й розвиватися нація, вона не може творити своеї власної держави та управляти нею.

Тому кожна нація дбае про свої школи й навіть силою змушуе батьків посилати своїх дітей до них, бо нарід без науки, без просвіти, не може вдержати своеї держави, навіть коли вона вже істнуе.

Я можу сміло сказати, що колиб український нарід був більше освічений, колиб він мав відповідну свою рідну школу ще до часів великої війни, то тепер би він мав свою власну державу. Стара австрійська школа, до якої ходили діти нашого народу, вчила лише, як величати цісаря Франц Йосифа, але вона не вчила українського патріотизму, вона не вчила славної минувшини нашого народу так, щоби виробляти в нашім народі свої державно-національні ідеали.

Після тих великих жертв, мук і моря крови, що український нарід пролив у боротьбі за свою державність, доперва тепер ми зрозуміли вагу рідної школи. Ми наочно побачили, що лише рідна школа може виховати націю, котра збудуе собі самостійну державу.

Коли ми, американські Українці, придивимося до того, що робиться на наших рідних землях, то ми побачимо, як там змагається наш нарід за свою рідну освіту, за свою рідну школу. Цьому ми мусимо радіти, бо то будуються підвалини майбутньої української держави, бо то росте й розвивається мозок нації. Тому ми, живучи в ліпших матеріяльних умовах ніж наші брати на рідних землях, повинні всіми силами підпомагати „Рідну Школу" в краю. Бо в тяжких матеріяльних умовах, в яких вона тепер находиться, вона не лише не зможе розвиватися, але готова цілком занепасти.

В Америці всі наші діти ходять до американських шкіл. Але Великий Тарас Шевченко говорив: „І чужого научайтесь й свого не цурайтесь". Отож коли ми хочемо, щоб наші рідні діти не цуралися своїх батьків, щоб наші діти не цуралися батьківщини, їх предків, рідної землі їх батьків, то ми повинні для них творити українські діточі школи.

Правда, в Америці животіють українські діточі школи. Але придивіться до них близше: Чи завше вони мають відповідно кваліфікованого вчителя? Вони в більшости містяться в церковних пивницях, а тому й звуться парохіяльними. Не в кождій громаді може істнувати парохіяльна українська школа, бо серед нас е люди, що належать до ріжних церков, а то й зовсім не належать до жадної церкви. До парохіяльної школи ходять лише діти своеї парохії, а инші або залишаються без школи, або з великими трудностями закладається свою школу, незалежну від парохії.

Така самостійна школа істнуе в Ню Йорку при 14 улиці. Хоч вона міститься в парохіяльній галі, вона цілком незалежна від парохії. Навіть катехізму вчить священик дітей не в школі, й не в часі шкільної науки, а в неділю, в церкві. Тому до цієї школи ходять православні, греко-католики, протестанти і баптисти. Між ними жадних непорозумінь нема, а живуть вони одною патріотичною українською діточою громадою. Це приклад, як можна і треба організувати українські діточі школи в Америці.

В. Дроботій.

ТІНЯМ ГЕРОЇВ ЛИСТОПАДА

У віки й віки слава Вам, Герої,
Ви, Українські Січові Стрільці!
О Лицарі в огнистім сяйві зброї,
Народові — небесниї вістці.

Вістці життя, воскресшого з руїни,
Розпутаного Вами із оков —
З оков рабства, неволі й тліни —
Скрізь, де палав пресвітлий Ваш покров.

В потоках Вашої святої крови,
Пролитої Голгофтами борні,
Міць Ваших стріл і Вашої Любови
Створила людові — визвольні дні.

Воздьигнула Вкраїнськую Державу
На землях Галича, Данила й Льва,
Візвала ворогів в страшну розправу,
И Земля возстала вольна і нова.

Народню душу, що в рабстві мертвіла,
Ви одкупили кровю, мов Христос.
Збудили в неї силу чину й діла
В пекельнім хаосі ворожих гроз.

Хоч горстка Вас — сами одні-однії
Боролись Ви як велитні з казок,
У бій Ви перли з лютістю стихії,
Де жертвою ставав Ваш кожний крок.

І животворний в-вік Ваш чин, Герої,
Не скрие, ні, його могильна тьма...
З могил гремить Ваш Дух: „У бій! До зброї!
Народе, рви, шматуй рабські ярма!"

Остап Грицай.

В. Будзиновський.

НА ДВА БОКИ.

(Історична повість).

(42)

Як програю грамотою, стану правуватися шаблею, себто орґанізувати заїзд. Знов ніхто не повірить, що то орґанізоване повстання. Польща забуде за приповідку „стереженого Бог стереже" і не буде збирати війска проти нас. І, як зачну повстання, то ще буду горлати, що я вірний син річи посполитої і вірний підданий короля, та що я тільки правуюся з Чаплінським. Поки Ляхи будуть гадати, що я справді воюю за мою кривду, поти не зберуть і на Україну не вишлють більшої военної сили. Нам лекше буде справитися з тими силами, які вже е на Україні... Тепер скажіть: Чи Чаплінскі, ідучи війною на мене, не ділав як наш спільник? Або як підкуплений нами?

— Тільки така голова, як твоя, годна щось таке вимудрувати, — Богун сказав, замісць відповісти на питанне Хмельницького. — Ні я, ні ми всі вкупі не вигадалиби такої штуки, щоби Ляха так перехитрити. Тепер ти знов дав доказ, що наша справа в добрих і в певних руках... Тільки... роби троха скорше, бо й я гадаю, що ти заобережний.

— Вибух може прийти скорше, як я хотівби і як я гадаю. Ляхи вже від якогось часу вітрять щось. Якби заговір відкрили, треба нам зачинати, хочби ще не всьо було готове. Що до мене, то я вже приготований на всьо. Я можу зачинати, хоч би й нині. Але, всеж таки, я насамперед хочу запевнити собі поміч Татар, так, щоби наш перший удар спільним силами знівечив те польське війско, яке тепер стоїть на Україні.

— Чи пішлеш кого до Бахчисараю, чи сам поїдеш? — питали Хмельницького.

— Мушу сам. Але тоді мені сюди вже не вертати... Хіба ведучи Запорожців і Татар. Тільки що запорожська гармата дуже слаба. Я гадаю, ладячися будьтоби проти Чаплінського, захопити чигиринську гармату і з нею втечи на Запороже. Відтам скочу до Бахчисараю і, або верну з Татарами, або... коби тільки хан не помирився з Польщею! Видавби мене Ляхам...

— Ті мурзи, що за тобою, не позволять, — замітив Богун.

— І я так думаю. Але, що бідному все вітер в очи віе, то моглоби й таке статися. Мушу сказати собі: раз мати родила! Озираючися забагато на задні колеса, я нічого не вдіявби.

— Коли, як і ким гадаеш захопити чигиринську гармату? — питали сотника.

— Все те ще мушу обміркувати. Покищо мушу приспати чуйність Ляхів, щоби не так дуже дивилися мені на пальці. Зачну правуватися за Суботів. Буду бенкетувати з нашими ворогами; з всіма недоляшками і Ляхами. Їм ані в голові буде, що я важу на них, та на їх гармату. Все будуть гадати, що всі мої думки заняті моїм одиноким ворогом, підстаростою Чаплінським; що одинокою метою моїх погроз і конспірації, пані Чаплінська.

По кількох днях в чигиринській хаті Хмельницького справді був бенкет, на котрий сотник запросив не тільки своїх товарищів, але й всіх військових старшин, не виключаючи Ляхів, не виключаючи Шемберґа, зненавидженого козаками комісаря річи посполитої над реестровим козацтвом. Всі зійшлися, бо були цікаві, як сотник буде поводитися по втраті Суботова і дівчини, з котрою загадав був женитися. А сотник, як би нічо не сталося. Веселий був, як звичайно. Чаплінского, ні про Суботів не згадував ні словом. Аж коли напитки порозвязували гостям язики і вони стали менше обережними, десь той, або сей замітив, що в суботівськім дворі було вигідніше, і напитки смакували ліпше, бо до чарок наливала гарна Олена.

— Поживемо, то й в Суботові ще нераз погуляемо! — гукнув Хмельницький, будьтоби вже підчмелений. — Завтра іду до Варшави. Того й я нині спросив панів до себе. Нині пращальний бенкет перед моїм виїздом. Як верну, знов запрошу на беньket, але вже до Суботова.

— До тої пори Чаплінскі віддасть вам Суботів? — спитав якийсь польський полковник.

— Може й Олену віддасть? — додав Шемберґ, котрий вже ледви держався на ногах.

— Віддасть! — відповів Хмельницький. — А як не віддасть, то возьму сам.

Хіба таки будеш мусів брати сам, бо він доброхіть не віддасть, — замітив Барабаш.

— Не віддасть? Не послухае короля? Я іду до самого короля. Король не обстане за тим, що стоїть в королівській грамоті? В грамоті, підписаній самим королем? В грамоті самим королем припечатаній?

— Хіба би дурний був! — Барабаш перечив, лютий на Хмельницького за те, що сей викрав заховану у него королівську грамоту з привілеями. — Ти сам, друже, знаеш, що деколи королівську грамоту ліпше закопати, бо показувати її світови небезпечно. Якби королівське слово, королівський підпис і королівська печать мали силу, то тут у нас всьо инакше булоби. І ми нині не пилиби тут, в тій тісній чигиринській хаті, а в просторім суботівськім дворі. І Олена наповнялаби наші чарки. Тепер з її чарки пе Чаплінскі.

— Не поможе король, то на соймовий суд піду! — Хмельницький гукнув, будьто би вже розгорячений. — Як суд присудить мені мою суботівську батьківщину, то староста дістане приказ виконати присуд.

— Чи суд присудить тобі, то ще велике питанне, — Барабаш далі перечив. — Чаплінскі Лях, отже в соймі знайде більше приятелів. А хоч би сойм таки дав тобі твое право, то сойм не приїде сюди передавати тобі ту твою батьківщину. Знов прийде щось таке, що ти вже маеш і що тобі не помогло. До старости прийде королівська грамота з королівським підписом і з королівською печаттю. Староста передасть грамоту підстарості... Чаплінскому. Підстароста, замісць від Чаплінского відоймити Суботів і передати тобі, ще з сеї хати вижене тебе. Кінець буде такий, що ми не будемо пити у тебе, ні в Суботові, ні тут. І Олена не буде нам наливати, бо з її чаші далі буде пити Чаплінскі. А булоби шкода, бо у тебе мід несогірший і забава все весела. Веселіша, як у Чаплінского. Хоч підстароста мій приятель, але правда правдою.

— Як ні король ні сойм не поможуть мені, то сам дам собі раду! Маю приятелів, котрі дадуть мені свої шаблі. Чаплінскі мае дві сотні своеї міліції. Нехайби дістав ще одну, або дві. Я проти него поставлю цілий козацький полк.

— То бувби бунт козаків, — замітив ковацький комісар Шемберґ.

— То не буде козацький бунт! — сотник відрізав. — То буде війна між шляхтичем Хмельницьким і шляхтичем Чаплінським. Я такий шляхтич, як і він. Може й ліпший. Мій батько дав за річ посполиту свою голову. Під Цецорою погиб на моїх очах. Я за річ посполиту втратив молоді роки в бусурменськім ясирі. Чаплінскі ті роки змарнував з бабами під периною. Моя шабля вже богато випила вражої крови. Не так, як шабля Чаплінского, котра, як то польські шляхтичі кажуть про свої: „шабля зардзевяла, войни не відзяла". Буду мати козаків, буду мати татарську поміч. Дасть мені Тугай, або Хамамбет, або який инший мурза. Чаплінского одолію. І кождого, хто посмівби дати йому поміч, знівечу, зібю на хамуз!

— Ви, куме, Татарами не похваляйтеся, бо се може довести до війни Польщі з Кримом, — Кричевський замітив супокійно. — Як би ви привели Татар, то хто зна, чи гетьман не прикаже мені загородити їм дорогу. З того може вийти таке, що я буду мусів бити й вас. А я не хотів би пхати пальці між двері. Не маю охоти ставати в обороні Чаплінского проти вас. Але, якби через вас мало прийти до війни з Татарами...

— Ви, пане полковнику, хоч мій кум, все проти мене, — Хмельницький промовив з докором.

— Бо кум кумом, а служба службою.

(Дальше буде).

Перед нами мрії-мрії...
За ними кургани:
Сни там сняться золотії,
Там сплять Галичани.

Як ви міркуете, сини народу?
Де мудрости усіх джерел шукать?
Лиш той заслугуе життє й свободу,
Хто мусить їх щоденно здобувать.

Земля, яку сини полили
І освятили кровю серць,
Відкаже нам, рабам, могили,
Як проспимо останній герць.
Ми мусимо піти на бій.

МІТІНГИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Тов. Вільні Козаки, від. 316, повідомляе своїх членів, що місячні збори відбудуться в четвер, 8-го листопада, в год. 8-мій вечером, в гали Товариській. Проситься усіх членів обовязково явитись на ці збори, бо е богато важних справ до полагодження і вибір кандидатів на уряд на 1929 рік. Напоминається довгуючих членів, щоби вирівнали свої вкладки. Взиваеться членів, котрі ще не зложили по долярови на Сиротинець, щоби старались на ці збори принести. — Павло Ладовський, секр.

ГВІЛІНҐ, В. ВА. Бр. св. Івана Хрестителя, від. 56, повідомляе, що надзвичайний мітінґ відбудеться в 2-гій год. пополудни в неділю, 11. листопада, в гали парохіяльній при Jacob St. На порядку нарад справа Сиротинця і помершого члена. Не явившийся член заплатить кару 50 ц., а урядник 1 дол. — Петро Вітенко, предс.; Василь Яворовський, секр.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПРО УКРАЇНСЬКИЙ СПІВАЦЬКИЙ СОЮЗ В АМЕРИЦІ

Звідомлення в українсько-американських часописах, а головно в „Свободі", про свято німецької пісні у Відні, заставило неодного Українця думати, чи й нам, Українцям в Америці, не повестиб нашим співацькі товариства подібними шляхами. І як в домах, так і при розмовах про цю справу підносяться голоси, щоби й наші диріґенти, цебто управителі хорів, висказали свої думки.

За важна це справа, щоби її можна мовчанням збувати, тому прошу Хв. Редакцію „Свободи" помістити отцих кілька уваг.

Вже самі голоси в „Свободі", як і ріжні з цього приводу розмови про організацію українських Хорів в Америці на зразок німецького хору, вказують на великий поступ нашої еміґрації. Вже сама думка й бажання доконати такого великого діла, якого доконали Німці, веде нас вперед. Тому такі думки й бажання ми повинні піддержувати, хотьби лише тому, що з приводу таких голосів наше громадянство більше заінтересується співацькими товариствами, а того, на жаль, в нас так дуже мало!

Чи можемо ми зорганізувати наші хори і виступити з українською піснею, як виступили Німці у Відні?

На це питання легко відповісти, коли порівнаємо наш нарід з німецьким народом.

Німецький нарід державний, в него висока культура, сильний порив до великих діл, при тім велика солідарність і витревалість. В нашім народі того всього брак, а головно брак солідарности й витревалости, без чого ми не в силі дійти до бажаних цілий.

Однак це все не повинно нас здержувати від такого великого й красного діла. Навпаки, ми повинні вглянути в наші недостачі й старатися усунути всякі хиби, які здержують нас у поступі.

Щоби можна зреалізувати ці наміри, треба почати пляново. В першу чергу треба завязати (годжуся з назвою, про яку вже в попередних дописях згадувано) „Український Співацький Союз в Америці".

Така організація малаби на цілии: 1) освідомити наше громадянство про значіння українських співацьких товариств; 2) давати моральну поміч місцевим співацьким товариствам. В той спосіб такий Союз поміг би не в одній місцевости зорганізувати або зреорганізувати відповідний хор.

Сусідуючі зі собою співацькі товариства — три, або чотири — повинні приготовитися однообразно з українською піснею й виступити раз в одній, раз в другій місцевости. Кожний такий виступ сусідуючих з собою хорів відбувався би під управою місцевого управителя хору. Це були би перші спроби, по яких можна би пізнати наші сили й зорієнтуватися, чи нам іти далі в цім напрямку, чи остатися при старім.

Другий крок: Це стейтові виступи хорів, а вслід за тим загальний зїзд українських співаків з цілої Америки. Та вже на початках треба памятати про фонди, з яких мали би покриватися видатки головного зїзду.

Ми повинні доложити всіх сил і старань, щоби такий зїзд наших хорів тут в Америці відбувся. Погляньмо на другі народи. Вони, хоч мають свої держави, а стараються ріжними способами о свою рекляму перед світом. Така ново упечена Польща, і та старалася авіяторським ділом доказати, що в неї, крім інстинкту грабіжництва й руїнництва, є ще й інстинкт творчости. Хотяй спроба ця не вдалася, то всеж таки бодай в части зареклямувала себе. А ми, як нарід, котрий находиться в стадії боротьби за державність, повинні використати всяку нагоду, де й чим можнаби показати наше богацтво й силу перед чужинцями. Тому хай не останеться лише на дописах та розмовах, а берімся до діла. Замінім хоч у пісні нашу незгоду на любов, а партійність на обєднання.

Йосиф Буката
з Перт Амбой, Н. Дж.

ХТО ВИНЕН?

Ніхто не розпочинае боротьби задля самої боротьби. Так і є з нашою церковно-народною боротьбою. Як би політика еп. Богачевського не була протинародною, не булоби й боротьби. Нарід хотів змусити еп. Богачевського, щоби завернув з блудної дороги. Еп. Богачевський, пізнавши свій блуд, повинен був вдаритися в груди й сказати: „Боже, милостив буди мені грішному"; і або зовсім усунутися від політики, або робити роботу корисну для народної справи. Того він не зробив, а уперто гряз чимраз глибше в багно, в яке загнав його др. Назарук, чи може він д-ра Назарука. І до нині еп. Богачевський не уступає від свого ані на один крок, і хоть бачить, що народа не зломить і на своїм не поставить, то мимо того пре дальше по своїй лінії.

Священики станули до боротьби з еп. Богачевським тому, що він своїми нетактовними зарядженнями довів церкву до руїни. Нині, по чотирох літах, гр.-кат. церква опинилася над берегом пропасти. Усі парохії, які відорвалися від еп. Богачевського, знайшлися на цей крок лише з вини епископа. Якби нині хто хотів подати огляд чотирольтної діяльности еп. Богачевського на полі церковному, то найщиріші його приятелі мусіли би признати, що „гробокопателем" гр.-кат. церкви є, на жаль, сам еп. Богачевський. Усьо безголове в гр. кат. церкві, той хаос, той занепад релігійного життя в народі, апатія духовенства в душпастирській праці — це все заслуга, чи радше вина самого еп. Богачевського. І треба дивуватися, що Рим спокійно приглядається руїні, будь-що-будь кат. церкви. Колиж Рим мовчить, бо нічого не знає про шкідливу діяльність еп. Богачевського, то вина паде на священиків; а як Рим знає про все й мовчить, то очевидна річ, що йому упадок гр.-кат. церкви по нутру. „Терціюм нон датур".

Еп. Богачевський тому не винен, що він є таким, яким є. Людина своєї натури не годна так легко змінити, й еп. Богачевський тому не винен, що він „є „незмінний". На думку еп. Богачевського бути епископом значить, тільки дбати про свою необмежену „владу". Для нього там церква, — коби „влада" стояла на своїм престіжу. Знаючи ту основну прикмету еп. Богачевського, легко зрозуміти, чому він оточує себе такими людьми, які годять його примхам і тягнуть собі з того вигоду тільки для себе. Еп. Богачевський не терпить противної думки, не зносить ніякої опозиції й прямо боїться, щоб хтось його не переконав. На всі переконуючі арґументи він має одну відповідь: „Я від свого не відступлю!" На епископство дивиться Богачевський крізь середновічні окуляри, уважаючи в римській гордости, що епископ це півбожок, перед котрим треба на коліна падати. Еп. Богачевський вірить, що кождий крок його інспірований Духом св. і тому має себе за непомильного. Не даром тепер говорять: „Якби хотіли завалити католицьку церкву, то лиш Богачевського папою вибрати!"

Священики, пізнавши уже добре свого епископа, махнули на всьо рукою й сидять тихо. Тому, колиб я мав голосувати в тій справі: „Хто винен?" — то голосувавби: „священики винні!" і лише священики, і то тому, що мовчать, бо еп. Богачевський тому не винен, що його зробили епископом.

Священик.

Хай мука й туга зродять покоління,
Що ніж священний стисне під полою,
На Вавель гряне й вдто об каміння
Дітей Неронів побє головою.

ПОДЯКА.

Я, нище підписаний, складаю сердечну подяку Урядови Укр. Народного Союза за уділення мені запомоги в висоті 50 долярів.

Ця запомога стала мені великим порятунком в часі мого нещастя.

Також дякую урядови 164 відділу, що постарався о цю допомогу.

Яким Орисік.

ХТО ІНТЕЛІҐЕНТНИЙ?

Дуже часто уживаємо в розмові „О! це людна дуже інтеліґентна"! Одначе, якби хтось спитав, що значить в суті речі слово „інтеліґентний" і чому ми називаємо деяких людей „інтеліґентними" — то ми булиб у великому клопоті.

Чим мірится інтеліґенція і кого можна назвати інтеліґентним — ось питання які задавав собі норвежський письменник Г. К. Шпельдерун, і котрим присвятив свій цікавий і вичерпуючий твір. Шпельдерун означує точно інтеліґенцію: „В тих випадках, коли одиниця на основі власного досвідчення і тільки при його помочі має можність створити ситуацію, котрою володіє або знову не здивується непередбаченим її закінченням — в тих випадках можемо говорити про „інтеліґенцію" одиниці".

Одначе й тут заходять яркі ріжниці степенування інтеліґенції, цебто „типів" і „характерів" цих саме проявів, на основі яких говоримо, чи хтось є „інтеліґентний" чи ні.

До помірів інтеліґенції досвідна псильоґія підбирає ріжні методи. Є вони одначе дуже популярні й вимагають спеціяльних приладів і дослідів. Г. К. Шпельдерун знайшов дуже простий, а на його думку знаменитий спосіб міряння інтеліґенції. Він завдає кожній особі свойого рода загадку: в двох посудинах, з котрих в одній містится три літри води, а в другій пять літрів, змістити докладно сім літрів води. Мало інтеліґентний осібняк числитиме на око, наливаючи в посудини стільки води, скільки на його думку треба — натомісць інтеліґентний призадумається і буде шукати розвязки. Саме ця при адума, цей процес думання, а врешті рішення й виконання дають можність означувати степень інтеліґенції. І виявилося, що люде „невчені", малообразовані, розвязували це питання значно скорше й лекше від... професорів університету. Один вуличний продавець по чотирох хвилинах надуми наповнив подовгу сперщу пятьлітрову посудину й перелив воду у другу посудину, цілковито її виповнюючи. В одній посудині, значить, осталося йому дві літри. З посудини, котра містила три літри води, виливає все й переливає до нього 2 літри з першої посудини. Остає йому тільки наповнити пятьлітрову посудину й питання розвязане.

Яких одначе фантастичних помислів уживали инші, скільки разів переливали, доливали й виливали, щоби врешті заявити, що без однолітрової посудини годі питання розвязати. Один професор старинної фільософії заявив, що без помочі ще трох посудин рішуче цього не можна сповнити.

І так на такому простому прикладі доказує Шпельдерун, як часто ми помиляємося, називаючи навіть високовчених людей... інтеліґентними.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

МКІСПОРТ, ПА. Тов. Січ. від 13°, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 11. листопада, в годині 12.30 пополудни. На сих зборах будесь збирати що найменше по доляру від кождого члена на Сиротинець при У. Н. Союзі, тому проситься місцевих членів прибути на збори і принести, крім місячної вкладки, ще й одного доляра на Сиротинець. Позамісцевих членів проситься надіслати свої вкладки, як рівно ж по одному доляру на Сиротинець, на адресу фінансового писаря: Mitro Sowa, 907 — 6th St., McKeesport, Pa. — П. Гальма, рек. писар.

ГАМТРАМК, МИШ. Тов. ім. Маркіяна Шашкевича, від. 94, повідомляє своїх членів, що мітінґ відбудеться в суботу, 10. листопада, в год. 7-ій вечером, в салі Укр. Потр. Клюбу, 2376 Grayling St. Проситься членів прибути численно, бо в неділю, 11. листопада припадає концерт листопадового свята, то мусимо всі взяти в нім участь. Сей мітінґ не відбудеться в Укр. Хаті, тільки під висше згаданим числом. — Лев Білик, секр.

БУДБАРН, Н. ДЖ. Бр. св. О. Николая, від. 378, просить всіх членів прийти на збори, котрі відбудуться в домі секретаря, в год. 7-мій вечером, в суботу, 10. листопада, бо є важні справи до полагодження; буде справа Сиротинця при У. Н. Союзі. Не явившися члени підпадуть карі, яка буде ухвалена членами. — Ник. Кузан, секр.

ЧИ НА МІСЯЦІ БУЛО КОЛИ ЖИТТЯ?

—o—

Що також зорі — як і люди — мають свою долю, що кружляють на основі вічних законів іствування, пізнаємо з отсеї статті, історії місяця.

Коли у зоряну ніч глянемо на небо й побачимо ясний місяць, пригадуємо собі це, що ми нераз читали або чули, що він є противенством землі, світом вічної смерти, самітності. Місяць це наче мертвецький череп, що споглядає на нині живу ще свою товаришку — землю. Колиб колись дійсно вченим удалося дістати ракетою на місяць, ми там не побачили би нічо більше, як безконечно пустий лябіринт гір, що у світлі місяця виглядають крейдяно, а у величезних проваллях і кратерах царить вічна темрява.

Та нині маємо такі досконалі телескопи, що можна ... [illegible] ... менито „приглянутися" місяцеві краєвидам і не потребуємо особисто подорожувати на місяць. Найліпшими приладами можна бачити вже на місяці предмети, які у промірі мають усього лише 300 метрів.

Звичайно називаємо місяць „завмерлим світом". Алеж коли кажемо „завмерлий", то тим самим колись там мусіло бути життя! Чи справді так було? На основі найновіших вислідів науки про місяць, його структури й історії його життя, мусимо сказати, що **на місяці не було життя.** На місяці не було ніколи живих істот і не жиють там так як на землі, з тої простої причини, бо там ніколи не було найважніших умовин, щоби витворилося вище організоване життя.

Щоби це зрозуміти, мусимо роз'яснити собі, як повстав і як розвивався місяць. На наше здивування почуємо, що то **наша земля спричинила оконечну долю місяця. Дуже правдоподібно, що місяць є дитиною землі, повстав з її лона.** Дуже старанні астрономічні досліди деяких учених (от хочби Дж. Г. Дарвін, син славного англійського природника) кажуть нам вірити в це.

На основі їх дослідів мусимо уявити собі, що наша земля дуже-дуже давно була палаючою плинною кулею, що оберталася дуже скоро довкола своєї оси. Здогадуються, що земля для обороту потребувала тоді всього 4—5 годин. Таке тіло не може задержати своєї кулистости; воно „де... ється", прибирає ... гляд яйця, бо ... масу, яка є на екваторі (рівнику), а яка має найбільшу скорість,ділає сила розгону. Ця сама сила, яка нам ще як дітям подобалася так дуже на каруселі, бо та сила гнала човенця чи візочки каруселі на зовні, а рівночасно витворювала приємне почування буяння. Вкінці таке тіло набирає вигляду грушки, аж нарешті якась частина відривається і тепер самостійно кружляє довкола головного тіла. Так отже нинішня маса місяця відірвалася би від землі. Тож поправді це наче народини. Англійський учений Джінс подає подрібно, як на основі природних законів такі народини мусіли відбутися.

Місяць є дитиною землі тай значно менший від землі. Колиб ми поставили черешню біля яблока, то матимемо менше більше відношення величини обох планет. Промір землі має 12.756 км., а промір місяця лише 3.480 км. Пятьдесять таких місяців помістилося би в землі, колиб уявити собі її в середині порожню наче бальон. І тому, що місяць такий малий, не міг він задержати атмосфери, поволоки повітря, яку має наша земля. Місяць нині не має ні сліду повітря. В молодечих часах місяця було це напевно інакше. Ця планета мусіла тоді бути окутана поволокою газу, як іще нині є це з землею. Але й наша земля вже давно з тої поволоки повітря втратила найлекші гази. Прикметою всіх газів є це, що вони мають наклін розширюватися. Найменші частинки газу (молекули) улітають дуже скоро з огрітих сонцем поверхні планет. А планети мають силу притягання, яка старається задержати ці гази. Тяжчі гази вдалося землі притягну..., але невеличкий місяць, власне тому, що він малий, має меншу силу притягання, не міг на постійно задержати газової поволоки. Гази втекли з того простору і так місяць уже вчасно втратив свою воздушну поволоку, а тим самим одну з найважніших умовин для утворення вищих форм життя!

Ще інакше нещастя стрінуло місяць і це нещастя прийшло від землі! Місяць утратив свій скорий оборот, дійшло до того, що місяць постійно мусів звертатися до землі тою самою стороною, своїм „лицем", так що нині один день на місяці тревае 14 земних днів, а таксамо довга є холодна ніч на місяці. Як це сталося?

Кождий, хто плив по морі, і кождий мешканець надбережних околиць знає могутні рухи земських мас води, які називаємо „відпливом і приплипом". Як повстають ці фили, які спокійніку шумлять на земських морях? Сонце і місяць, які ділають притягаючо на земські маси води, витворюють ці гори водяних филь. — Але богато сильніше ділає могутня земля на невеличкий місяць. Коли місяць у ще дуже давніх часах був горіючо-плинною масою, земля витворила сильну струю у цій палаючій магмі, яка протиділала оборотові місяця. Так ця струя спиняла оборот. Усе помаліше обертався місяць, чимраз довший був день, а вкінці на постійно звернувся до землі півкулею, яку то півкулю бачимо й тепер. Ніколи людина не побачить другої половини місяця. Чотирнацять днів денного сяйва має кожде місце на поверхні місяця. Страшна спека мусить тоді бути там. А потім приходить чотирнацятьденна ніч із холодом, який годі собі уявити. Спека за дня на місяці є тому, бо ніяка воздушна поволока, ніякі хмари не спиняють горячого соняшного проміння, яке паде на поверхню місяця. Колиж приходить ніч, то знову ніякі хмари, ніякий воздух не стоїть на перешкоді і все тепло відразу втікає з поверхні місяця.

Такі то обставини вже в найдавніших часах місячний світ засудили на вічну смерть. На місяці не могло утворитися ніяке життя. Бачимо, що тут царять закони, які установляють долю планети, подібно як доля людини може бути визначена завдяки добрим і лихим прикметам (недомаганя організму, які приносимо зі собою на світ.

І так, коли глянемо на місяць через добру люнету, то не бачимо там нічого, лише широкі рівнини, порозпирані гірські околиці та тисячі й тисячі кратерів і перстеневих гір. Великі сірі плями, які бачимо на місяці навіть голим оком, це величезні рівнини. Називають їх „морем", але там нема й не було ніколи ні троххи води, бо з повище наведених причин не могли там утворитися більші збірники вод. Коли краще приглянутися місцевим просторам, то набираємо враження, ніби там є піднесені ... западені каміні поля, які затвердли у прадавніх часах із горіючої маси (ріки); вони, може бути, вдаряли в себе, по берегах обвалялися, тручалися так так утворювалися ланцюхи гір і зломи. Також могутні розколини, на кільометри широкі й далекі, видно добрим телескопом. А передовсім гарно представляється піднесення на краях місяця, які вискакують до соняшного світла, де працюються день з ніччю, а довгі, темні гірські тіни творять контрасти. Богато місяцевих гір не є зовсім менші як найвищі гори на нашій землі. Гора Курцій є висока на 8,000 метрів; у гірських місяцевих ланцюхах не є рідкістю шпилі висоні на 5000—6000 метрів.

Усетаки не знаємо ще зовсім докладно, як утворилися всі форми поверхні місяця. Торкається це головно кругів „перстеневих гір" і „кратерів".

Дуже загадочні є „проміннючі гори", перстеневі гори, окружені ясною системою промінів. Може то є вульканічне, гладкий наче скло, попіл.

Триста вісімдесять чотири тисячі кільометрів ділять нас від місяця. Такий простір перелетів би літак, колиб летів безупину, за два місяці. Як близько є цей світ, а таки який він інакший ніж земля, яка на місячевім небі пливе наче могутній ласкучий кружок, як місяць на небі наших краєвидів.

Тут кипуче життя, там мовчанка, світ мертвих. Міліярди небесних творів є у безмежних просторах — як то ріжно може на них бути! І хто знає, чи на нашій „матінці-землі" (як ми її нераз легковажно говоримо), — не є найліпше в усіх світів?!

Рекрути на вправах розбирають кріс, а разом із ними Мошко Шульвольф. По хвилі Мошко підходить до фельдфебля.

— Пане фельдфебель, я хочу щось замельдувати.

— Щож такого?

— Мельдую, що в дулі того крісу є діра, щоби потім не було на мене, що то я зробив!

НЕЩАСНА ПАРАСОЛЯ.

Кожного дня в готелі Друо в Парижі відбувається велика ліцитація, починаючи від клейнодів до самоцвітних камінів, історичних старинностей і творів мистецтва вартости соток тисяч, а кінчаючи звичайними річами щоденного вжитку.

Знав про цю ліцитацію ощадний купець п. Уплен, що кілька днів назад згубив свою парасолю. „Нова дорого коштує — а парасолі потреба, на ліцитації продають дешево, а ощадність є ціль життя" сказав собі добродій Уплен і пішов на ліцитацію. Торгуючися, втратив ранок, але купив парасолю за неціллих 16 франків. Задоволений пішов до каси, заплатив і тут довідався на превелике своє здивовання і невдоволення, що він купив... 94 парасолі! Що з ними робити? Оставити їх на складі не міг, бо за це платиться денно 25 фр., значить більше, як всі парасолі варті. Не було ради. Закликав носильника й спільними силами занесли парасолі домів. І задумався важко ощадний купець Уплен: пообдаровував своїх знайомих парасолями й ще йому пів сотки остало — що з ними зробити? „А якби так дещо заробити"? подумав. Сказав — зробив. Раннім ранком на ринку проходжувався купець Уплен з парасолями й привабливим голосом кричав: „За пів франка найкраща й найбільш практична парасоля"!... Зчудовано глядили прохожі на власника стільки парасоль і не занедбали повідомити поліцію.

Звідкіля у вас стільки парасоль? — питали ощадного купця Уплена — а він їм пояснив.

— А маєте дозвіл на публичну продаж?

Ощадний купець Уплен не мав і заплатив досить велику кару.

Розсердили ці парасолі купця Уплена,

Платив носильника, платив кару та й жура! Вибрався ніччу з запакованими парасолями й оглядаючися бачно кругом, зложив нещасний тягар на темній вуличці в кутку. Не добачив одначе поліціянта й помандрував в його товаристві разом з невідлучними парасолями в комісаріят. Не помогли прохання, знову заплатив кару.

— Голубчику — з сльозами в очах просив комісара — що мені з цими парасолями робити?

Всміхнувся комісар: подаруйте парасолі поліції, вона все непотрібне приймає, ще й подякує...

І цього дня пів сотки поліціянтів вертало домів з парасолями, що їх одержали в нагороду пильної служби.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО СТАРОМУ КРАЄВИ.

БЕЙОН, Н. ДЖ.

На читальню Просвіти в селі Баківцях.

В селі нашім є всего кількох Поляків, а вже мають свій власний дім, а ми ще досі не спромоглися на свій Народний Дім, хоч ми господарі нашої землі.

Тому не зволікаймо з добрим ділом, а зложім, що можемо, щоби допомогти нашим браттям виставити вріднім селі свою національну твердиню.

Всі жертви належить слати просто до села, або на адресу: Василь Бабяк, 13 E. 21 St., Box 205, Bayonne, N. J.

Досі зібрано на читальню Просвіти $113.25. Декотрі односельчани доложили до круглої суми та на пересилку і вислано до краю $115 на руки гром. В. Терлецького і двох других комітетових.

Жертвували: по 10 дол.: В. Бабяк і І. Микитишин; по 5 дол.: А. Малькут, Д. Лаба, В. Храпюк, І. Лаба, Д. Липовий; В. Білінський 3 дол.; по 2 дол.: Й. Ошуст, М. Жирий, С. А. Фанула; по 1 дол.: П. Ґрінберґ, Г. Захарійчук, Я. Павлукович, А. Бурбела, Й. Литвин, В. Федорик, Т. Задорецька, М. Федишин, П. Задорецький, С. Кібала, П. Щомик, С. Ониськів, М. Петруняк, М. Пахолок, П. Недзвіцький, Й. Кобрин, К. Готра, І. Готра, І. Щипанюк, С. Матушевський, Й. Король, Т. Костів, М. Кібала, Й. Телішевський, Г. Турчин, І. Козак, С. Липа, Ф. Харів, Т. Сорочан, М. Музика, І. Качараба, І. Сімора, К. Дриґаньчук, Д. Лехник, і П. Кушнір; С. Партика 75 цнт.; по 50 цент.: П. Харів, Ґольдман, П. Кудрик, В. Гаврилів, М. Росоловський, І. Лабай, А. Дейнека, М. Андрієшин, Т. Гриник, А. Фариник, М. Коцінський, А. Романів, Н. Путас, Г. Партика, К. Гриник, Л. Ґавазин і Н. Шпак.

За Комітет:

Василь Бабяк,
Дмитро Лаба,
Дмитро Липовий.

ВЕЧЕРА БУЛА СЕСТРОЮ АРХ. РУДОЛЬФА.

„Лондон Дейли Експрес" приносить цікаві ревеляції про трагедію в Маєрлінгу. Ревеляції ці нібито походять від княжни Ельвіри бурбонської, 55-літньої сестри кн. Блянки, яка вийшла за Леопольда Сальвтора. Небувалі ті ревеляції — каже княжна — походять від матери Рудольфа, цісаревої Єлисавети. Вона визнала їх в Боденському озері кн. Ельвірі. Тиждень пізніше вбив Єлисавету анархіст Люкені. „Лондон Дейли Експрес" пише далі: „Арх. Рудольф був, як звісно, оженений задля політичних цілей з бельгійською княжною Стефанією. Подружа було нещасливе. Рудольф звернувся за поміччю до папи, просив розводу зі зненавидженою Стефанією. Папа вважав своїм обовязком повідомити про це цісаря Франца Йосифа. Після суперечки Рудольф обіцяв цісареви зірвати з Марією Вечерою. „Чи знаєш, Рудольфе, — говорив старий цісар — що годі тобі вдержувати взаємини з Марією Вечерою, бо так допускаєшся кровосуміщки.

— Якто? — спитав здивований Рудольф. — Отже знай, нещасний, що баронівна Марія Вечера є моєю нешлюбною дочкою. — На вістку про це Рудольф обіцяв розійтися з Вечерою. В останнє визначив їй сходини на замку в Маєрлінгу. Обоє в порозумінню повнили самовбивство. Чи повисше є правдою, годі тепер справдити. Можливо, що цісар Франц Йосиф, бажаючи відірвати Рудольфа від Вечери, видумав, що Вечера є його дочкою, а не догадувався, що це спричинить самогубство двох осіб.

СЬОГОДНЯ БОРОТЬБА ЗАЛІЗНЯКА З ЛАПАНЕНОМ У НЮ ЙОРКУ.

Нині в Ню Йорку в Стар Касіно, 107 вул. і Лексинґтон Ав., відбудеться велика боротьба, яка викликує велике зацікавлення. В головній парі бореться Залізняк проти фінського чемпіона Лапанена, який зложив золоту медалю на доказ, що положить Залізняка, а як не положить, то Залізняк одержить ту медалю. В других парах боряться Москаль Ткачев проти Маквайра, Ґардіні проти Маєрса, Збишко з Музаном, а Домінґо з Лурихом. Це є найкраща боротьба в сезоні. Початок сьогодня в год. 8.15.

ЗАЛІЗНЯК БОРЕТЬСЯ В НЮАРКУ.

Після блискучої побіди, яку ЗАЛІЗНЯК одержав над Маєрсом, на просьбу публики ЗАЛІЗНЯК знова бореться в Нюарку, в ЧЕТВЕР, 8. ЛИСТОПАДА, в Українській Галі, 57 Бікон ул. Залізняк бореться з Джаном Пітерсом аж до побіди, в другій парі бореться Владек Збишко проти Джека Сампсона, а Франк Бруно бореться з Українцем Томою Лазукою аж до побіди. Як відомо, у минулій боротьбі Бруно посварився з Лазукою і боротьба була перервана. Тепер вони будуть боротися аж до побіди. Початок в год. 8.15. 259-61

Непорозуміння. Карло X., французький король, як виходив із двірської каплиці, любив усе перекинутися кількома словами з кождим двораком. Найстаршим зпоміж двораків був маркґраф Безекур. Він нездужав на хронічний катар. Щоби виказати для нього свою прихильність, питав його все король: „Ну, якжеж там ваш кашель?"

Одної неділі спитав король маркґрафа про здоровля його жінки, бо чув, що вона нездужає. Маркґраф не слухав добре, що питає король, а не сподівався, що король не спитав, як звичайно. Тому спішно відповів: „За дня ще як так, але в ночи то вже годі видержати!"

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА.

Рідна Школа.

Українські школи в Филаделфії розпочали новий шкільний рік великим діточим святом. Це свято відбулося 30 вересня заходом центрального шкільного комітету.

Ще такі недавні ті часи в Филаделфії, коли працею по українських школах цікавилися хіба одиниці. Коли котра з шкільних громад здобулася на діточий концерт або виставу, то на таке діточе свято ледве можна було затягнути членів місцевого шкільного уряду. Навіть самі батьки шкільних дітей рідко коли заглядали туди. А вже цілком байдуже відносився до таких діточих пописів ширший загал громадян.

Діти писувались звичайно перед порожніми лавками. Замісць заохоти, несли з собою до дому одно гірке розчарування. Набирали переконання, що їх праця нікому не потрібна і для нікого не цікава.

Цей сумний стан змінився значно, від коли центральний Комітет Української Школи почав організувати спільні діточі свята. Ці свята відбуваються на Великій Українській Галі при участи дітей з усіх околиць міста. За короткий час вони звернули на себе загальну увагу і здобули собі велику популярність серед молоді і старших.

Так і на останньому святі, яким зачався шкільний рік, простора Українська Галя при Норт Френклин Ст. була заповнена по береги молоддю і старшими громадянами. Зібрані щиро витали попис дітвори з українських шкіл з Савту, Найставну, Січового, Дому і Норту.

Програма свята обіймала майже все те, чим може пописатися дітвора. Співав діточий хор на три голоси, були сольові співи, гра на інструментах, деклямації. Школа з Савту відіграла діточу театральну штуку „Сирота", а школа з Найставну діточу сценку „Гей, до школи".

Новинкою на филаделфійській сцені були січові вправи, виведені відділами хлопців і дівчат. Справно маширувала на сцену українська дітвора при звуках січової пісні, уставлялася на розказ своїх малих провідників у ряди і рівно під такт музики виконувала свої ритмічні вправи. Особливо подобалися вправи дівчат з хустинками, які при гарному коліровому освітленню робили на глядачів велике враження.

Чи треба говорити окремо про виховуюче значіння такого свята?

Перед широкою публикою пересунулося на сцені около сотки дітей з найріжнороднішими продукціями. Неодні батьки самі були здивовані, коли побачили, як їх власні діти поводяться на сцені, співають соля, грають на скрипці, на пяні, деклямують або відграють свої ролі в театральній штуці. Не знали певне і малі артисти перед виступом, як вони виконають те завдання, що було вложене на їх молоді плечі.

Це була важна проба і вона вдалася надсподівано. Показалося, що між нашим молодим поколінням криються визначні талани. Що серед нашої дітвори підростають гарні співацькі сили, добрі скрипаки, піяністи, деклематори і драматичні артисти.

На діточім концерті пописувалася спора громада таких молодих, надійних сил. А скільки їх криється ще між дітворою в нашій громаді, хто може вгадати? Неодно з тих дітей, що перший раз виступали на цьому святі, не зійде вже зі сцени, буде далі пробувати своїх сил і стреміти до дальших успіхів. Діточе свято дало їм нагоду попробувати перший раз своїх сил, витягнуло їх перед ширшу публику і тим помогло їм розвинутися.

Нехай це буде спонукою для тих батьків, що все ще держать свої діти здалека від рідної школи, щоб і вони прилучили їх до того гурту, що виховується в українських школах.

На святі зложено на піддержку шкільної організації добровільних жертв 73.10 дол. По покриттю коштів свята залишилося з того 40.88 дол. на Фонд Рідної Школи в Филаделфії.

На ту саму ціль пішов теж дохід з инших підприємств, які уладжував шкільний комітет. Між ними найбільший успіх принесла вистава Наталки Полтавки, яку уладив комітет на спілку з нюйорськими артистами під проводом П. Гурського і М. Давиденка. Ця вистава притягнула такі маси публики, що богато ізза браку місця мусіло вертати до дому.

Тим чином при ріжних нагодах вплинуло дотепер на Фонд Рідної Школи в Филаделфії поверх 300 долярів. Це гарний початок фонду, що має послужити до виконання програми, яку поставив собі на найближчий час шкільний комітет.

А програма широка. Комітет хоче вивести справу рідного шкільництва поза саму науку азбуки. Хоче обхопити шкільною організацією всю справу виховання молодого покоління всіми доступними способами.

У найближчому часі комітет приступає до організовання діточих курсів співу і діточого хору, далі курсів українознавства для підростаючої молоді. Приготовляються дальші діточі вистави і концерти.

Певне, що програма комітету може бути виконана тільки поволи і при відповідній піддержці громадян. Але дотеперішні успіхи дають добрі вигляди, що справа вдасться. Комітет почав свою працю перед трома місяцями з трома маленькими школами, в яких було разом трохи поверх сотки дітей. Сьогодня до комітету входить вже пять шкіл (з Січового Дому, Найставну, Савту, Норту і Манаюнку). З них одна школа, ім. Івана Франка в Січовім Домі, має вже поверх сотки школярів. Треба сподіватися, що й инші школи незабаром дійдуть до того рівня.

Справа шкільної організації в Филаделфії рушена з мертвої точки і ніякі супротивности не спинять її дальшого розвитку. Виховання нашого молодого покоління стає поволи першою і найважнішою справою для всього свідомого громадянства в нашому місті.

Для живого діла нема досить сильних перешкод, яких воно не моглоб перебороти. Рідна школа в Филаделфії росте і завойовує собі все нових прихильників.

Mr. I. Knowitt

He's certainly a wise guy!

By Thornton Fisher